

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο πενταμελές τμήμα)
της 29ης Ιουνίου 1995 *

Στην υπόθεση T-32/91,

Solvay SA, πρώην Solvay & Cie SA, εταιρία βελγικού δικαίου, με έδρα τις Βρυξελλές, εκπροσωπούμενη από τον Lucien Simont, δικηγόρο στο Cour de cassation του Βελγίου, και, κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας, από τους Paul-Alain Foriers και Guy Block, δικηγόρους Βρυξελλών, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Jacques Loesch, 11, rue Goethe,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τον Berend Jan Drijber, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενο από τη Nicole Courelis, δικηγόρο Παρισιού, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως 91/299/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 19ης Δεκεμβρίου 1990, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/33.133-Γ: Ανθρακικό νάτριο — Solvay, ΕΕ 1991, L 152, σ. 21),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πρώτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. Cruz Vilaça, Πρόεδρο, D. P. M. Barrington, A. Saggio, H. Kirschner και A. Καλογερόπουλο, δικαστές,

γραμματέας: H. Jung

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας που διεξήχθη στις 6 και 7 Δεκεμβρίου 1994,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

Οικονομικό πλαίσιο

- ¹ Το προϊόν το οποίο αφορά η παρούσα διαδικασία, το ανθρακικό νάτριο, χρησιμοποιείται για την παρασκευή του γυαλιού (κοκκώδες ανθρακικό νάτριο) καθώς και στη χημική βιομηχανία και τη μεταλλουργία (ελαφρό ανθρακικό νάτριο). Πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ του φυσικού ανθρακικού νατρίου (κοκκώδους), το οποίο παράγεται κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, και του συνθετικού ανθρακικού νατρίου (κοκκώδους και ελαφρού), το οποίο παρασκευάζεται στην Ευρώπη βάσει μιας μεθόδου που εφευρέθηκε από την προσφεύγουσα προ εκατονταετίας και πλέον.

2 Κατά τον κρίσιμο χρόνο, οι έξι παραγωγοί ανθρακικού νατρίου της Κοινότητας ήταν οι ακόλουθοι:

— η προσφεύγουσα, ο μεγαλύτερος παραγωγός στον κόσμο και στην Κοινότητα, που κατέχει στην κοινοτική αγορά μερίδιο ανερχόμενο σε 60 % σχεδόν (και μάλιστα σε 70 % στην Κοινότητα, εάν εξαιρεθούν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία).

— η Imperial Chemical Industries plc, ο δεύτερος σε μέγεθος παραγωγός στην Κοινότητα, που κατέχει πλέον του 90 % της αγοράς του Ηνωμένου Βασιλείου.

— οι «μικροί» παραγωγοί Chemische Fabrik Kalk και Matthes & Weber (Γερμανία), Akzo (Κάτω Χώρες) και Rhône-Poulenc (Γαλλία), που διαθέτουν όλοι μαζί περίπου 26 %.

3 Η προσφεύγουσα εκμεταλλευόταν εργοστάσια στο Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Αυστρία και διατηρούσε διευθύνσεις οργάνωσης των πωλήσεων στις χώρες αυτές, καθώς και στην Ελβετία, τις Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο. Επιπλέον, η προσφεύγουσα ήταν ο μεγαλύτερος παραγωγός άλατος στην Κοινότητα και, επομένως, κατείχε πολύ ευνοϊκή θέση όσον αφορά την προμήθεια της βασικής πρώτης ύλης για την παρασκευή του συνθετικού ανθρακικού νατρίου.

4 Κατά τον κρίσιμο χρόνο, η κοινοτική αγορά χαρακτηριζόταν από κατακερματισμό με βάση τα εθνικά σύνορα, δεδομένου ότι οι παραγωγοί είχαν γενικώς την τάση να συγκεντρώνουν τις πωλήσεις τους εντός των κρατών μελών όπου διέθεταν παραγωγικές εγκαταστάσεις.

Διοικητική διαδικασία

5 Κατόπιν επιτοπίων ελέγχων που διεξήγαγε το 1989 χωρίς προηγούμενη προειδοποίηση στους κυριότερους παραγωγούς ανθρακικού νατρίου της Κοινότητας

και που συμπλήρωσε με αιτήσεις παροχής πληροφοριών, η Επιτροπή απέστειλε, με έγγραφο της 13ης Μαρτίου 1990, στην προσφεύγουσα ανακοίνωση αιτιάσεων περιλαμβάνουσα διάφορα σκέλη, μεταξύ των οποίων και αιτίαση περί παραβάσεως του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ από την προσφεύγουσα.

- 6 Στις 28 Μαΐου 1990, η προσφεύγουσα διατύπωσε τις γραπτές παρατηρήσεις της επ' αυτής της ανακοινώσεως αιτιάσεων. Με έγγραφο της 29ης Μαΐου 1990, η Επιτροπή κάλεσε την προσφεύγουσα να συμμετάσχει σε ακρόαση προβλεπόμενη για τις 25 έως 27 Ιουνίου 1990. Με επιστολή της 14ης Ιουνίου 1990, η προσφεύγουσα αποποιήθηκε την πρόσκληση.
- 7 Όπως προκύπτει από τον φάκελο, κατά το πέρας της προαναφερθείσας διαδικασίας, το σώμα της Επιτροπής ενέκρινε, κατά τη 1 040ή συνεδρίασή της, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 17 και 19 Σεπτεμβρίου 1990, την απόφαση 91/299/ΕΟΚ, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/33.133-Γ: Ανθρακικό νάτριο — Solvay, ΕΕ 1991, L 152, σ. 21, στο εξής: απόφαση). Με την απόφαση αυτή διαπιστώνεται, κατ' ουσίαν, ότι η προσφεύγουσα κατείχε δεσπόζουσα θέση στην αγορά του ανθρακικού νατρίου της Δυτικής ηπειρωτικής Ευρώπης και ότι εκμεταλλευόταν καταχρηστικά τη θέση αυτή, κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης, περίπου από το 1983 και, κατά συνέπεια, επιβάλλεται στην προσφεύγουσα πρόστιμο 20 εκατομμυρίων ECU.
- 8 Η απόφαση κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα με συστημένη επιστολή της 1ης Μαρτίου 1991. Από τον φάκελο προκύπτει ότι η παράγραφος 63 της αιτιολογίας έχει παραλειφθεί στο κοινοποιηθέν κείμενο και ότι, στην αρίθμηση των παραγράφων της αιτιολογίας στο κείμενο αυτό, το σημείο 64 ακολουθεί αμέσως μετά το σημείο 62.
- 9 Δεν αμφισβητείται (βλ. κατωτέρω σκέψη 31) ότι το κείμενο της κοινοποιηθείσας αποφάσεως δεν είχε κυρωθεί προηγουμένως διά των υπογραφών του προέδρου και του εκτελεστικού γραμματέα της Επιτροπής, όπως ορίζει το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, του εσωτερικού κανονισμού 63/41/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 9ης Ιανουαρίου 1963 (JO 1963, 17, σ. 181), που διατηρήθηκε προσωρινά σε ισχύ με το άρθρο 1 της αποφάσεως 67/426/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 6ης Ιουλίου 1967 (JO 1967, 147, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την απόφαση 86/61/ΕΟΚ, Ευρατόμ, ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 8ης Ιανουαρίου 1986 (ΕΕ L 72, σ. 34), ο οποίος ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο (στο εξής: εσωτερικός κανονισμός).

Ενδίκη διαδικασία

- 10 Υπ' αυτές τις συνθήκες, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή, η οποία πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 2 Μαΐου 1991.
- 11 Η έγγραφη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου εξελίχθηκε κανονικά. Μετά τη πέρας της εγγράφου διαδικασίας, η προσφεύγουσα κατέθεσε στις 10 Απριλίου 1992 ένα «συμπληρωματικό δικόγραφο», με το οποίο προέβαλε έναν νέο ισχυρισμό, με τον οποίο ζητεί η προσβαλλόμενη απόφαση να κηρυχθεί ανυπόστατη· παραπέμποντας σε δύο άρθρα που δημοσιεύθηκαν στις εφημερίδες *Wall Street Journal* της 28ης Φεβρουαρίου 1992 και *Financial Times* της 2ας Μαρτίου 1992, η προσφεύγουσα υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι η Επιτροπή είχε δηλώσει δημοσίως ότι η παράλειψη κυρώσεως των πράξεων που εγκρίνει το σώμα των επιτρόπων ήταν μια πρακτική την οποία ακολουθούσε από ετών και ότι, τα τελευταία 25 έτη, καμία απόφαση δεν είχε κυρωθεί. Οι δηλώσεις αυτές της Επιτροπής αναφέρονταν σε υποθέσεις που εκκρεμούσαν τότε ενώπιον του Πρωτοδικείου, στις οποίες είχε ασκηθεί σειρά προσφυγών κατά μιας άλλης αποφάσεως, με την οποία η Επιτροπή είχε διαπιστώσει την ύπαρξη συμπράξεως στον τομέα του χλωριούχου πολυβινυλίου και επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992, συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 και T-104/89, BASF κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-315, στο εξής: απόφαση PVC).
- 12 Με το ίδιο συμπληρωματικό δικόγραφο, η προσφεύγουσα ανέφερε ότι, με έγγραφο της 11ης Ιουνίου 1991, η γενική γραμματεία της Επιτροπής την είχε πληροφορήσει ότι «εκ παραδρομής, η παράγραφος 63 της αποφάσεως δεν περιέχεται στο (...) κοινοποιηθέν κείμενο» και είχε επισυνάψει το κείμενο της παραγράφου αυτής, το οποίο αναφερόταν σε καταχρηστική εκμετάλλευση δεσποζουσας θέσεως. Το κείμενο της παραγράφου αυτής έχει ως εξής:

(63) Η ειδική έκπτωση ομίλου 1,5 % που γινόταν στις εταιρίες του ομίλου Saint-Gobain έχει επίσης χαρακτήρα διακρίσεως. Είναι αλήθεια ότι ο όμιλος Saint-Gobain, ως σύνολο, ήταν σαφώς ο μεγαλύτερος πελάτης, αλλά, στο πλαίσιο των συμφωνιών με τη Solvay, οι αγορές του ομίλου ήταν κατακερματισμένες σε εθνική βάση. Στην πραγματικότητα, η έκπτωση ομίλου δεν

αντιστοιχεί σε κάποιο πλεονέκτημα κόστους συναρτώμενο προς πωλούμενες ποσότητες, αλλά (όπως η ίδια η Solvay αναφέρει στα δικά της έγγραφα) αποσκοπούσε στην ενίσχυση της πιστότητας του ομίλου ως πελάτη. Το αποτέλεσμα είναι ότι η θυγατρική της Saint-Gobain σε ένα κράτος μέλος μπορεί να επιτύχει από τη Solvay πολύ καλύτερες τιμές απ' ό,τι ένας ανταγωνιστής, ο οποίος στην πραγματικότητα αγοράζει ανάλογες ή ακόμα και μεγαλύτερες ποσότητες από το τοπικό εργοστάσιο της Solvay.

- 13 Η Επιτροπή υπέβαλε τις γραπτές παρατηρήσεις της επί του συμπληρωματικού δικογράφου εντός της προθεσμίας που της χορήγησε ο πρόεδρος του πρώτου τμήματος, δυνάμει του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας.
- 14 Αφού το Δικαστήριο αποφάνθηκε, με απόφαση της 15ης Ιουνίου 1994, υπόθεση C-137/92 P, Επιτροπή κατά BASF κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-2555), επί της αιτήσεως αναιρέσεως που είχε υποβληθεί κατά της αποφάσεως PVC του Πρωτοδικείου, το Πρωτοδικείο (πρώτο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε τη λήψη μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας, καλώντας ιδίως την Επιτροπή να προσκομίσει, μεταξύ άλλων, το κείμενο της αποφάσεώς της, κεκυρωμένο στις γλώσσες στις οποίες ήταν αυθεντικό, με τις υπογραφές του Προέδρου και του Γενικού Γραμματέα και συνημμένο στα πρακτικά.
- 15 Η Επιτροπή απάντησε ότι θεωρούσε ενδεδειγμένο, έως ότου αποφανθεί το Πρωτοδικείο επί του παραδεκτού του λόγου περί παραλείψεως κυρώσεως της αποφάσεως, να μην εισέλθει στην ουσία του λόγου αυτού.
- 16 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο (πρώτο πενταμελές τμήμα) κάλεσε, με διάταξη της 25ης Οκτωβρίου 1994, βάσει του άρθρου 65 του Κανονισμού Διαδικασίας, την Επιτροπή να προσκομίσει το προαναφερθέν κείμενο.
- 17 Κατόπιν της διατάξεως αυτής, η Επιτροπή προσκόμισε στις 11 Νοεμβρίου 1994, μεταξύ άλλων, το γαλλικό κείμενο της αποφάσεως, του οποίου το εξώφυλλο φέρει τον κυρωτικό τύπο μη χρονολογημένο, υπογεγραμμένο από τον Πρόεδρο και τον Εκτελεστικό Γραμματέα της Επιτροπής. Δεν αμφισβητείται

ότι ο τύπος αυτός, ο οποίος συμπεριλαμβάνει ρητά «τη συνημμένη σε παράρτημα αιτιολογική σκέψη 63», επιτέθηκε τουλάχιστον 6 μήνες μετά την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής (βλ., κατωτέρω σκέψη 31). Το καλυπτόμενο από τον εν λόγω κυρωτικό τύπο κείμενο της αποφάσεως περιέχει επίσης, με τη μορφή παραρτήματος, την προαναφερθείσα παράγραφο 63, η οποία, κατά την Επιτροπή, αποτελούσε τμήμα της αποφάσεως που εγκρίθηκε στις 19 Δεκεμβρίου 1990 από το σώμα των επιτρόπων.

- 18 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία. Οι διάδικοι ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους με τις αγορεύσεις τους και τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 6ης και 7ης Δεκεμβρίου 1994. Κατά το τέλος της συνεδριάσεως, ο Πρόεδρος κήρυξε το πέρας της προφορικής διαδικασίας.

Αιτήματα των διαδίκων

- 19 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:
- κυρίως, να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·
 - επικουρικώς, να καθορίσει ως πρόστιμο ένα συμβολικό ποσό ή, τουλάχιστον, να μειώσει ουσιωδώς το πρόστιμο κατά δικαία κρίση·
 - εν πάση περιπτώσει, να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.
- 20 Με το συμπληρωματικό δικόγραφο προσφυγής, η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο να κηρύξει ανυπόστατη ή, τουλάχιστον, άκυρη την προσβαλλόμενη απόφαση.
- 21 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:
- να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·

- να απορρίψει τον ισχυρισμό που προβάλλεται με το συμπληρωματικό δικόγραφο προσφυγής ως απαράδεκτο ή, εν πάση περιπτώσει, ως αβάσιμο·
- να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

- 22 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατόπιν της δημοσιεύσεως της προαναφερθείσας αποφάσεως του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994 και απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, η προσφεύγουσα δήλωσε ότι δεν ζητεί πλέον την κήρυξη της αποφάσεως ως ανυπόστατης, αλλά απλώς την ακύρωσή της. Η προσφεύγουσα ζήτησε επίσης από το Πρωτοδικείο να εξετάσει τους ισχυρισμούς που προέβαλε προς στήριξη των αιτημάτων της μόνον υπό το πρίσμα της ακυρώσεως.

Επί των αιτημάτων ακυρώσεως της αποφάσεως

- 23 Προς στήριξη των αιτημάτων της περί ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει σειρά λόγων, οι οποίοι κατανέμονται σε δύο χωριστές ομάδες. Με την πρώτη ομάδα λόγων, που αφορούν το νομότυπο της διοικητικής διαδικασίας, η προσφεύγουσα προβάλλει διάφορες παραβάσεις ουσιώδους τύπου. Με το συμπληρωματικό δικόγραφο προσφυγής, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, αντίθετα προς τις επιταγές του άρθρου 12 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής, η κοινοποιηθείσα απόφαση ούτε υπογράφηκε από τον Πρόεδρο της Επιτροπής ούτε κυρώθηκε εμπροθέσμως από τον Πρόεδρο και τον Γενικό Γραμματέα. Επιπλέον, δεν κοινοποιήθηκε έγκυρα κατά την έννοια του άρθρου 191 της Συνθήκης ΕΟΚ και του άρθρου 16, τρίτο εδάφιο, του εσωτερικού κανονισμού. Η προσφεύγουσα προσάπτει επίσης στην Επιτροπή ότι παραβίασε την αρχή κατά την οποία δεν επιτρέπεται η αλλοίωση των πράξεων των κοινοτικών αρχών μετά την έκδοσή τους, καθόσον τροποποίησε την απόφαση μετά την επίσημη ημερομηνία εκδόσεώς της, ιδίως προσθέτοντας την παράγραφο 63, για την οποία είναι αμφίβολο αν πράγματι εγκρίθηκε από την Επιτροπή εν σώματι. Με το δικόγραφο της προσφυγής της, η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι παραβίασε την αρχή της συλλογικότητας. Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι, αντίθετα προς τις επιταγές του άρθρου 4 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής, η συζήτηση του σχεδίου της αποφάσεως δεν αναβλήθηκε, μολονότι

τουλάχιστον ένα από τα μέλη της ζήτησε μια αναβολή ώστε να έχει τη δυνατότητα να εξετάσει προσηκόντως τον φάκελο ο οποίος του είχε διαβιβασθεί καθυστερημένα.

24 Με τη δεύτερη ομάδα λόγων ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει την παράβαση των άρθρων 86 και 190 της Συνθήκης ΕΟΚ καθώς και των κανόνων περί αποδείξεως, καθόσον η Επιτροπή έκρινε εσφαλμένα ότι η προσφεύγουσα, αφενός, κατείχε δεσπόζουσα θέση και, αφετέρου, εκμεταλλεύτηκε καταχρηστικά τη θέση αυτή. Επιπλέον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η εντολή που περιέχει το άρθρο 2 της αποφάσεως, με την οποία της επιβάλλεται να ανακοινώνει στην Επιτροπή τις λεπτομέρειες οποιουδήποτε νέου συστήματος εκπτώσεων, είναι παράνομη, καθόσον δεν στηρίζεται σε καμία διάταξη της Συνθήκης ούτε σε καμία κανονιστική διάταξη. Τέλος, η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι το επιβληθέν πρόστιμο είναι υπέρμετρο, δεδομένου ότι το ύψος του υπερβαίνει τη βαρύτητα της προσαπτόμενης παραβάσεως και, επιπλέον, η επιβολή του δεν είναι νομίμως αιτιολογημένη.

25 Το Πρωτοδικείο κρίνει σκόπιμο να προβεί, κατ' αρχάς, στην εξέταση του λόγου ακυρώσεως που η προσφεύγουσα στηρίζει, με το συμπληρωματικό της δικόγραφο, στην παράτυπη κύρωση και τροποποίηση της πράξεως που εκδόθηκε από την Επιτροπή.

Επί του λόγου περί παράτυπης κυρώσεως και τροποποιήσεως της πράξεως της Επιτροπής

Επιχειρήματα των διαδίκων

26 Με το συμπληρωματικό δικόγραφο, η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι παρέβη το άρθρο 12 του εσωτερικού κανονισμού της, καθόσον στην κοινοποιηθείσα απόφαση δεν είχε προηγουμένως τεθεί ο απαιτούμενος κυρωτικός τύπος. Συναφώς, η προσφεύγουσα επικαλείται τα δύο προαναφερθέντα άρθρα που δημοσιεύθηκαν στον τύπο (βλ. ανωτέρω σκέψη 10), τα οποία συνήψε στο δικόγραφο αυτό και τα οποία δημοσιεύθηκαν λίγο μετά τη δημοσίευση της αποφάσεως PVC, με την οποία το Πρωτοδικείο επισήμανε σοβαρά τυπικά ελαττώματα της επίμαχης αποφάσεως PVC της Επιτροπής. Η προσφεύγουσα τονίζει, επιπλέον, ότι από τη σύγκριση του κειμένου της αποφάσεως που

κοινοποιήθηκε και εκείνου που δημοσιεύθηκε προκύπτει μια βασική διαφορά: ενώ το πρώτο κείμενο τελειώνει με τη φράση «για την Επιτροπή, Sir Leon Brittan, Αντιπρόεδρος», το δεύτερο κείμενο περιέχει τη διατύπωση: «από την Επιτροπή (...)».

- 27 Όσον αφορά ειδικότερα την παράγραφο 63, η προσφεύγουσα διερωτάται ως προς το πραγματικό περιεχόμενο της αποφάσεως και ιδίως ως προς το εάν η παράγραφος 63 όντως εγκρίθηκε, στις 19 Δεκεμβρίου 1990, από την Επιτροπή εν σώματι. Απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, η προσφεύγουσα, αφενός, υπογράμμισε το γεγονός ότι η παράγραφος 63 της διαβίβαστηκε μόνο μετά την κατάθεση της προσφυγής της και, αφετέρου, ισχυρίστηκε ότι, στην περίπτωση που το σημείο αυτό δεν είχε εγκριθεί κανονικά στις 19 Δεκεμβρίου 1990, ο Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής δεν μπορούσε ούτε να τροποποιήσει ούτε να συμπληρώσει την αιτιολογία της αποφάσεως που είχε εγκριθεί κατά την ημερομηνία εκείνη. Παραπέμποντας στην απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Φεβρουαρίου 1988, υπόθεση 131/86, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Συμβουλίου (Σύλλογή 1988, σ. 905, σκέψη 37), η προσφεύγουσα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ούτε ο Γενικός Γραμματέας ούτε, άρα, κανένας άλλος υπάλληλος της Επιτροπής δεν είχε την εξουσία να προσθέσει την παράγραφο 63.
- 28 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα υποστήριξε, επικαλούμενη την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994, ότι η κύρωση που προβλέπει το άρθρο 12 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής πρέπει να πραγματοποιείται πριν από την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης πράξεως. Η προσφεύγουσα υπογράμμισε ότι η καθυστερημένη κύρωση στην οποία προέβησαν εν προκειμένω ο Πρόεδρος και ο Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής πραγματοποιήθηκε μετά την κοινοποίηση της αποφάσεως, και μάλιστα μετά την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής, και, επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως έγκυρη θεραπεία του αρχικού διαδικαστικού ελαττώματος, άλλως θα αναιρούνταν η ίδια η έννοια του ουσιώδους τύπου. Η προσφεύγουσα προσέθεσε ότι, δεδομένου ότι η απόφαση κυρώθηκε μετά την πάροδο έτους και πλέον από την έκδοσή της, είναι σαφές ότι ήταν πλέον ανθρωπίνως αδύνατον στον πρόεδρο και τον γενικό γραμματέα της Επιτροπής να ελέγξουν εάν το κείμενο που τους ζητούνταν να κυρώσουν ήταν όντως το ίδιο με εκείνο που είχε εγκριθεί.
- 29 Η Επιτροπή υποστηρίζει, κυρίως, ότι αυτός ο λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος, καθόσον προβλήθηκε εκπροθέσμως. Όσον αφορά την παράγραφο 63, η Επιτροπή τονίζει ότι η αποστολή του διορθωτικού με το από 11 Ιουνίου 1991 έγγραφο της Γενικής της Γραμματείας δεν

προκάλεσε αντίδραση από μέρους της προσφεύγουσας. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι έχει στη διάθεσή της μόνον μία επιστολή του δικηγόρου της προσφεύγουσας της 4ης Ιουλίου 1991 με την οποία αποδεικνύεται η παραλαβή του διορθωτικού. Η προσφεύγουσα δεν άντλησε καμία συνέπεια από την καθυστερημένη κοινοποίηση της παραγράφου 63, ούτε με την εν λόγω επιστολή του δικηγόρου της ούτε με το υπόμνημα απαντήσεώς της.

30 Απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, εν προκειμένω, δεν υπάρχει κανένα νομικό ή πραγματικό στοιχείο που να ανέκυψε κατά τη διαδικασία, κατά την έννοια του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας. Αφενός, η απόφαση PVC δεν μπορεί να θεωρηθεί, αφ' εαυτής, ως νέο γεγονός (βλ. τη διάταξη του Πρωτοδικείου της 26ης Μαρτίου 1992, T-4/89 Rén., BASF κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1591, σκέψη 12). Αφετέρου, είναι αμφίβολο εάν οι δηλώσεις εκπροσώπων της Επιτροπής, οι οποίες έχουν γίνει στο πλαίσιο μιας άλλης διαδικασίας, μπορούν, αυτές καθ' εαυτές, να χαρακτηρισθούν ως «νέο γεγονός» στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας. Επιπλέον, η απλή αναφορά σε άρθρα του Τύπου σχετικά με μια άλλη υπόθεση στην οποία ο διάδικος δεν είχε ανάμιξη, εν γένει δεν μπορεί να του παράσχει τη δυνατότητα να επικαλεστεί ένα νέο γεγονός, άλλως θα ήταν δυνατές κάθε είδους καταχρήσεις. Τέλος, η διαδικασία εκδόσεως της αποφάσεως στην απόφαση PVC χαρακτηριζόταν εν μέρει από ιδιαίζοντες χρονικούς περιορισμούς. Δεδομένου ότι τούτο δεν συμβαίνει στην παρούσα υπόθεση, δεν είναι δικαιολογημένο να υποθεθεί, αντίθετα προς το τεκμήριο νομιμότητας που ισχύει υπέρ της υπό κρίση αποφάσεως, ότι η διαδικασία που εφαρμόστηκε στην υπόθεση PVC ήταν παρόμοια, σε όλες τις λεπτομέρειές της, με τη διαδικασία που εφαρμόζεται σε άλλες υποθέσεις στις οποίες τίθεται ζήτημα εφαρμογής του άρθρου 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ. Όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ των κειμένων που αναφέρει η προσφεύγουσα, η Επιτροπή φρονεί ότι θα μπορούσαν να είχαν επισημανθεί ήδη από την έναρξη της διαδικασίας.

31 Επί της ουσίας, η Επιτροπή διευκρίνισε κατά την προφορική διαδικασία ότι η ακριβής ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση κυρώθηκε με τις υπογραφές του Προέδρου και του Εκτελεστικού Γραμματέα της Επιτροπής δεν μπορεί τώρα πλέον να προσδιοριστεί. Ωστόσο, κατά την άποψη της Επιτροπής, είναι σαφές ότι η κύρωση αυτή πραγματοποιήθηκε στις αρχές του 1992, και τούτο ως προληπτικό μέτρο, αφότου εγέρθηκαν ενώπιον του Πρωτοδικείου τα σχετικά με την κύρωση προβλήματα στο πλαίσιο των υποθέσεων επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση PVC.

- 32 Ωστόσο, η Επιτροπή υποστήριξε ότι η κύρωση μιας αποφάσεως δεν πρέπει κατ' ανάγκη να προηγείται της κοινοποιήσεώς της. Πράγματι, η κύρωση δεν συνιστά αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας εκδόσεως από το σώμα των επιτρόπων της αποφάσεως, αυτής καθ' εαυτής, το δε άρθρο 12 του εσωτερικού κανονισμού ουδέν ορίζει περί του χρόνου της κυρώσεως. Συνεπώς, μια κύρωση που πραγματοποιείται μετά την κοινοποίηση είναι νομικώς ισχυρή στο μέτρο που επιβεβαιώνει, με επαρκή βαθμό βεβαιότητας, ότι το κείμενο της αποφάσεως που εγκρίθηκε από την Επιτροπή εν σώματι είναι όμοιο με εκείνο που έχει κοινοποιηθεί στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση. Τούτο ακριβώς συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι η απόφαση εκδόθηκε, όπως έχει, από το σώμα στις 19 Δεκεμβρίου 1990, οπότε η αρχή της συλλογικότητας τηρήθηκε· επιπλέον, σε αντίθεση προς την απόφαση της Επιτροπής στην υπόθεση PVC, τα κείμενα που εκδόθηκαν, κοινοποιήθηκαν και δημοσιεύθηκαν είναι απaráλλακτα και η προκειμένη απόφαση της Επιτροπής δεν πάσχει από κανένα από τα λοιπά ελαττώματα από τα οποία υποτίθεται ότι έπασχε η απόφαση PVC.
- 33 Η Επιτροπή προσέθεσε ότι η κύρωση είναι απλώς ένα μέσο εγγυήσεως της ασφάλειας δικαίου, όταν ανακύπτει ένδικη διαφορά ως προς την αντιστοιχία του κοινοποιηθέντος κειμένου με το εκδοθέν κείμενο. Ωστόσο, εν προκειμένω, δεν υφίσταται τέτοια διαφορά. Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι ο Πρόεδρος και ο Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής δεν έθεσαν τις υπογραφές τους πριν από την κοινοποίηση δεν έθιξε ουσιωδώς τη θέση της προσφεύγουσας. Το ότι η κύρωση της αποφάσεως πραγματοποιήθηκε μετά την κοινοποίησή της και μάλιστα μετά την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής δεν είναι ουσιώδες για την προσφεύγουσα, στο μέτρο που δεν μπορεί, αφ' εαυτού, να δημιουργήσει αμφιβολίες σχετικά με τη γνησιότητα του επίμαχου κειμένου. Έτσι, το τεκμήριο νομιμότητας το οποίο ισχύει για τις διοικητικές πράξεις πρέπει να τύχει πλήρους εφαρμογής.
- 34 Η Επιτροπή υπογράμμισε ότι, υπ' αυτές τις συνθήκες, το να μη γίνει δεκτό ότι οι υπογραφές του Προέδρου και του εκτελεστικού γραμματέα της Επιτροπής που ετέθησαν εκ των υστέρων στο κείμενο της αποφάσεως αποτελούν νομότυπη κύρωση θα ήταν μια καθαρή τυπολατρεία άνευ νοήματος, πολλώ μάλλον που γίνεται γενικώς δεκτό ότι ο τύπος αυτός συνιστά, εκ των πραγμάτων, πλάσμα, δεδομένου ότι μακροσκελή κείμενα δεν μπορούν να ελεγχθούν ολόκληρα. Πράγματι, όταν μια διοικητική ή δικαστική αρχή υπογράφει ένα έγγραφο, δεν πρέπει να αναμένεται ότι όλοι οι υπογράφωντες έχουν διαβάσει ολόκληρο το κείμενο του εγγράφου αυτού.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

— Επί του παραδεκτού

- 35 Προκειμένου να εκτιμηθεί το παραδεκτό του νέου λόγου ακυρώσεως, που αφορά την παράτυπη κύρωση και που προβλήθηκε μετά τη λήξη της έγγραφης διαδικασίας με το συμπληρωματικό δικόγραφο, πρέπει να υπομνηστεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, κατά τη διάρκεια της δίκης απαγορεύεται η προβολή νέων ισχυρισμών, εκτός εάν στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκλυψαν κατά τη διαδικασία, το δε Πρωτοδικείο επιφυλάσσει την κρίση του για το παραδεκτό του ισχυρισμού στην απόφαση με την οποία τερματίζεται η δίκη.
- 36 Πρέπει να προστεθεί ότι ο επίμαχος λόγος ακυρώσεως αποτελείται από δύο σκέλη, τα οποία αφορούν, αφενός, την παράτυπη κύρωση της πράξεως που εκδόθηκε από την Επιτροπή και, αφετέρου, την τροποποίηση του κεμένου της αποφάσεως μετά την άσκηση της προσφυγής, τροποποίηση συνιστάμενη στην προσθήκη μιας παραγράφου 63.
- 37 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως, το Πρωτοδικείο φρονεί, κατ' αρχάς, ότι οι δηλώσεις των εκπροσώπων της Επιτροπής σχετικά με την κατά σύστημα και επί σειράν ετών παράλειψη κυρώσεως των πράξεων που εκδίδει το σώμα των επιτρόπων συνιστούν ένα πραγματικό στοιχείο, το οποίο μπορεί να επικαλεστεί η προσφεύγουσα προς στήριξη της προσφυγής της. Πράγματι, μολονότι είναι αληθές ότι οι δηλώσεις αυτές έγιναν στο πλαίσιο αποκλειστικά της υποθέσεως PVC, το περιεχόμενό τους καλύπτει όλες τις διαδικασίες εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης οι οποίες διεξήχθησαν μέχρι το τέλος του έτους 1991, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας διαφοράς.
- 38 Το Πρωτοδικείο φρονεί έπειτα ότι, καίτοι η παράλειψη κυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως ήταν δεδομένη πριν από την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής, δεν μπορούσε να αναμένεται από την προσφεύγουσα να το επικαλεστεί ήδη με το δικόγραφο της προσφυγής της, το οποίο κατέθεσε στις

2 Μαΐου 1991. Πράγματι, από το κείμενο της αποφάσεως, το οποίο κοινοποιήθηκε με τη μορφή αντιγράφου κεκρωμένου με την υπογραφή του Γενικού Γραμματέα της Επιτροπής, δεν μπορούσε να συναχθεί, ούτε με προσεκτική ανάγνωση, ότι το πρωτότυπο της αποφάσεως δεν είχε κυρωθεί κατ' εκείνη τη χρονική στιγμή. Βέβαια, η παράγραφος 63 έλειπε από το κείμενο της αποφάσεως. Ωστόσο, η προσφεύγουσα, ως παραλήπτρια της αποφάσεως, δεν μπορούσε να συναγάγει από το στοιχείο αυτό ότι είχε παραλειφθεί η κύρωση.

39 Η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να γνωρίζει, ήδη πριν από την κατάθεση της προσφυγής της, ούτε ότι, σύμφωνα με τις μεταγενέστερες δηλώσεις της Επιτροπής, η διαδικασία κυρώσεως που προβλέπει το άρθρο 12 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής είχε προ πολλού «περιπέσει σε αχρησία» (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1991, σκέψη 32), διότι, κατά τον χρόνο εκείνο και αν υποθεθεί ότι ο τύπος αυτός είχε περιπέσει σε αχρησία, αυτό δεν είχε ακόμη γνωστοποιηθεί στο ενδιαφερόμενο κοινό. Επομένως, η παράλειψη προηγούμενης κυρώσεως της κοινοποιηθείσας αποφάσεως συνιστά ένα πραγματικό στοιχείο του οποίου η προσφεύγουσα έλαβε γνώση κατά τη διάρκεια της παρούσας διαδικασίας.

40 Όσον αφορά το ζήτημα εάν η προβολή, με το συμπληρωματικό δικόγραφο που κατατέθηκε στις 10 Απριλίου 1992, μετά τη λήξη της έγγραφης διαδικασίας, του νέου λόγου ακυρώσεως που στηρίζεται στο εν λόγω πραγματικό στοιχείο μπορεί να θεωρηθεί ότι έγινε εν ευθέτω χρόνω ή εάν έπρεπε να είχε γίνει σε προγενέστερο χρονικό σημείο της διαδικασίας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας δεν προβλέπει ούτε προθεσμία ούτε ιδιαίτερο τύπο για την προβολή νέου ισχυρισμού· ειδικότερα, η διάταξη αυτή δεν επιτάσσει ένας τέτοιος λόγος να προβάλλεται, επί ποινή απώλειας του σχετικού δικαιώματος, αμέσως ή εντός ορισμένης προθεσμίας μετά την αποκάλυψη των νομικών και πραγματικών στοιχείων τα οποία αφορά. Το Πρωτοδικείο φρονεί ότι, προκειμένου για την προβολή ενός λόγου ακυρώσεως, απώλεια του σχετικού δικαιώματος, καθόσον περιορίζει τη δυνατότητα του ενδιαφερομένου διαδίκου να προβάλει κάθε στοιχείο αναγκαίο για την ικανοποίηση των αξιώσεών του, δεν επέρχεται, κατ' αρχήν, παρά μόνον εάν αυτή έχει προβλεφθεί με ρητή και σαφή ρύθμιση. Επομένως, η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να προβάλει τον νέο λόγο ακυρώσεως με το συμπληρωματικό της δικόγραφο, το οποίο κατέθεσε μετά τη λήξη της έγγραφης διαδικασίας και πριν από την έναρξη της προφορικής διαδικασίας.

41 Επιπλέον, ακόμη κι αν η εν λόγω διάταξη έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένας νέος λόγος ακυρώσεως είναι παραδεκτός μόνο εάν προτείνεται το ταχύτερο δυνατό, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα θα είχε εν προκειμένω εκπληρώσει την απαίτηση αυτή. Πράγματι, μολονότι είναι αληθές ότι η Επιτροπή είχε ήδη δηλώσει, κατά τη συνεδρίαση του Πρωτοδικείου της 10ης Δεκεμβρίου 1991 στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση PVC, ότι η παράλειψη κυρώσεως των πράξεων που εκδίδει το σώμα των επιτρόπων αποτελούσε πάγια πρακτική, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ούτε η προσφεύγουσα ούτε οι δικηγόροι της είχαν αναμιχθεί στις υποθέσεις αυτές και ότι, επομένως, η προσφεύγουσα δεν ήταν υποχρεωμένη να γνωρίζει το περιεχόμενο αυτής της προφορικής δηλώσεως της Επιτροπής πριν από τη δημοσίευση, κατά τα τέλη Φεβρουαρίου - αρχές Μαρτίου 1992, των δύο άρθρων που προαναφέρθηκαν. Συνεπώς, δεν μπορούσε να αναμένεται από την προσφεύγουσα να προβάλει αυτόν τον λόγο ακυρώσεως ήδη με το υπόμνημα απαντήσεως, το οποίο κατέθεσε στις 20 Δεκεμβρίου 1991. Όσον αφορά, τέλος, το χρονικό διάστημα που παρήλθε μεταξύ της δημοσιεύσεως των άρθρων αυτών και της καταθέσεως του συμπληρωματικού δικογράφου, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι πρόκειται για εύλογο χρονικό διάστημα, καθόσον ήταν αντικειμενικά αναγκαίο για μια προσεκτική επανεξέταση, υπό το φως του περιεχομένου των εν λόγω άρθρων, του κεκμένου της αποφάσεως και της διαδικασίας που είχε εφαρμοστεί για την έκδοσή της, προκειμένου να ανευρεθούν τυχόν τυπικά ελαττώματα.

42 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το πρώτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως, το οποίο αφορά την παράτυπη κύρωση της αποφάσεως, πρέπει να κριθεί παραδεκτό.

43 Πρέπει να προστεθεί ότι, εν πάση περιπτώσει, το Πρωτοδικείο, με διάταξη της 25ης Οκτωβρίου 1994, κάλεσε την Επιτροπή να προσκομίσει, μεταξύ άλλων, το κεκυρωμένο κείμενο της αποφάσεως. Από το σκεπτικό της διατάξεως προκύπτει, πρώτον, ότι το Πρωτοδικείο έλαβε υπόψη την προαναφερθείσα απόφαση της 15ης Ιουνίου 1994, με την οποία το Δικαστήριο έκρινε, ενόψει της ομολογίας της Επιτροπής ότι οι πράξεις που εγκρίνονταν από το σώμα των επιτρόπων είχαν παύσει προ πολλού να κυρώνονται, ότι η παράλειψη κυρώσεως μιας αποφάσεως όπως αυτής που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας διαφοράς συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου (σκέψη 76). Δεύτερον, από το σκεπτικό της διατάξεως προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο εμπνεύστηκε από πάγια νομολογία, κατά την οποία ο κοινοτικός δικαστής μπορεί να εξετάζει αυτεπαγγέλτως την ύπαρξη παραβάσεως ουσιώδους τύπου (αποφάσεις του Δικαστη-

ρίου της 21ης Δεκεμβρίου 1954, υπόθεση 1/54, Γαλλία κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 1, υπόθεση 2/54, Ιταλία κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 5, της 20ής Μαρτίου 1959, υπόθεση 18/57, Nold κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 323, και της 7ης Μαΐου 1991, υπόθεση C-291/89, Interhotel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-2257, σκέψη 14, και υπόθεση C-304/89, Oliveira κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-2283, σκέψη 18).

- 44 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στη μεταγενέστερη τροποποίηση του κείμενου της αποφάσεως με την προσθήκη μιας παραγράφου 63, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το μόνο στοιχείο που γνώριζε η προσφεύγουσα πριν από την άσκηση της προσφυγής ήταν ότι στη σειρά των αιτιολογικών σκέψεων αμέσως μετά την παράγραφο 62 ακολουθούσε η παράγραφος 64, γεγονός που μπορούσε να ερμηνευθεί από την προσφεύγουσα ως απλό σφάλμα αριθμήσεως και δεν σήμαινε κατ' ανάγκη την παράλειψη μιας ολόκληρης παραγράφου. Επιπλέον, το ίδιο το κείμενο της παραγράφου 63 περιήλθε εις γνώση της προσφεύγουσας μόνο μετά την κατάθεση του δικογράφου της προσφυγής της.
- 45 Πρέπει να υπομνηστεί ότι το κείμενο της παραγράφου 63 διαβιβάστηκε στην προσφεύγουσα από τη Γενική Γραμματεία της Επιτροπής στις 11 Ιουνίου 1991. Τότε η προσφεύγουσα μπόρεσε να αντιληφθεί ότι το κοινοποιηθέν κείμενο της αποφάσεως ήταν ελλιπές. Ωστόσο, όπως κρίθηκε ανωτέρω (βλ. σκέψη 40), το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας δεν υποχρέωνε την προσφεύγουσα να αναφερθεί στο νέο αυτό στοιχείο ήδη με το υπόμνημα απαντήσεώς της. Συνεπώς, το δεύτερο σκέλος του λόγου ακυρώσεως πρέπει επίσης να κριθεί παραδεκτό.

— Επί της ουσίας

- 46 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του λόγου ακυρώσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, σύμφωνα με τα όσα δήλωσε η Επιτροπή απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, η παράγραφος 63 υπήρχε στο κείμενο του σχεδίου αποφάσεως το οποίο ενέκρινε το σώμα (βλ. παράρτημα 1 της απαντήσεως της Επιτροπής της 17ης Μαΐου 1993). Σύμφωνα με την Επιτροπή πάντα, μετά την έγκριση της αποφάσεως από το σώμα, το κείμενο της αποφάσεως υπέστη ορισμένες μορφολογικές καθαρά τροποποιήσεις σχετικές με τα διαστήματα και τα

χρησιμοποιούμενα τυπογραφικά στοιχεία, λόγω των οποίων προέκυψε νέα σελιδοποίηση του εγγράφου. Κατά την άποψη της Επιτροπής, είναι πιθανό, κατά τη σελιδοποίηση αυτή, το εν λόγω σημείο να εξαφανίστηκε. Δεδομένου ότι επρόκειτο για μια παράγραφο που είχε εγκριθεί από την Επιτροπή και η οποία, επομένως, αποτελούσε τμήμα της εκδοθείσας αποφάσεως, η Γενική Γραμματεία της Επιτροπής είχε την υποχρέωση, μόλις έγινε αντιληπτό ότι η παράγραφος αυτή έλειπε από το κοινοποιηθέν κείμενο, να γνωστοποιήσει, σύμφωνα με το άρθρο 191, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, το περιεχόμενο στην επιχείρηση στην οποία απευθυνόταν η απόφαση.

47 Η εξήγηση αυτή επιβεβαιώνεται από τον κυρωτικό τύπο που τέθηκε μεταγενέστερα επί του κειμένου της αποφάσεως, σύμφωνα με τον οποίο η «συνημμένη σε παράρτημα αιτιολογική σκέψη 63 εγκρίθηκε από την Επιτροπή κατά την 1 040ή σύνοδό της (...)». Ακόμη και αν η κύρωση αυτή δεν έγινε σύμφωνα με τον εσωτερικό κανονισμό της Επιτροπής (βλ. κατωτέρω, σκέψεις 50 έως 59), το Πρωτοδικείο φρονεί ότι πρέπει να γίνει δεκτή ως αποδεικτικό στοιχείο από το οποίο προκύπτει ότι το σώμα πράγματι ενέκρινε την παράγραφο 63.

48 Συνεπώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η παράγραφος 63, μολονότι είχε εγκριθεί από την Επιτροπή, δεν κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα πριν από την άσκηση της προσφυγής. Ωστόσο, το γεγονός ότι η κοινοποίηση πάσχει από ένα τέτοιο ελάττωμα δεν μπορεί, αφ' εαυτού, να έχει ως αποτέλεσμα την ακύρωση της αποφάσεως· η μόνη συνέπεια που θα μπορούσε να έχει είναι να μην μπορεί να αντιταχθεί στην προσφεύγουσα η μη κοινοποιηθείσα παράγραφος. Επομένως, το δεύτερο σκέλος του λόγου ακυρώσεως είναι αβάσιμο.

49 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως, πρέπει να υπομνηστεί το κείμενο του άρθρου 12 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής, όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο:

«Οι πράξεις που εγκρίνονται από την Επιτροπή (...) κυρώνονται στην ή στις γλώσσες στις οποίες το κείμενό τους είναι αυθεντικό, διά των υπογραφών του Προέδρου και του Εκτελεστικού Γραμματέα.

Τα κείμενα των πράξεων αυτών προσαρτώνται στα πρακτικά της Επιτροπής, στα οποία γίνεται μνεία της εκδόσεώς τους.

Ο Πρόεδρος κοινοποιεί, όταν χρειάζεται, τις πράξεις που εκδίδει η Επιτροπή.»

Όσον αφορά τα διάφορα στάδια της προαναφερθείσας διαδικασίας, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι η όλη οικονομία της ρυθμίσεως αυτής συνεπάγεται μια ορισμένη χρονική σειρά, σύμφωνα με την οποία οι πράξεις κατ' αρχάς εγκρίνονται, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της διατάξεως, από το σώμα των μελών της Επιτροπής και στη συνέχεια κυρώνονται, πριν κοινοποιηθούν, όταν αυτό χρειάζεται, στους ενδιαφερομένους, δυνάμει του τρίτου εδαφίου της διατάξεως, και δημοσιευθούν ενδεχομένως στην Επίσημη Εφημερίδα. Συνεπώς, η κύρωση μιας πράξεως πρέπει κατ' ανάγκη να προηγείται της κοινοποιήσεώς της.

- 50 Η σειρά αυτή, η οποία προκύπτει από μια γραμματική και συστηματική ερμηνεία, επιβεβαιώνεται από τον σκοπό της διατάξεως περί της κυρώσεως. Πράγματι, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφασή του της 15ης Ιουνίου 1994, η διάταξη αυτή αποτελεί απόρροια της υποχρέωσης που υπέχει η Επιτροπή να λαμβάνει πρόσφορα μέτρα προκειμένου να καθίσταται δυνατός ο μετά βεβαιότητας προσδιορισμός του πλήρους κειμένου των πράξεων που έχουν εγκριθεί από το σώμα (σκέψη 73). Το Δικαστήριο προσέθεσε, με την απόφαση αυτή, ότι η κύρωση έχει, επομένως, ως στόχο να διασφαλίσει την προστασία της ασφάλειας δικαίου αποκρυσταλλώνοντας το κείμενο που εγκρίθηκε από την ολομέλεια στις γλώσσες στις οποίες είναι αυθεντικό, ώστε να είναι δυνατό να εξακριβωθεί, σε περίπτωση αμφισβητήσεως, αν τα κοινοποιηθέντα ή δημοσιευθέντα κείμενα ανταποκρίνονται πλήρως προς το κείμενο που εγκρίθηκε και, συγχρόνως, προς τη βούληση του συντάκτη τους (σκέψη 75). Το Δικαστήριο συνήγαγε ότι η κύρωση αποτελεί ουσιώδη τύπο υπό την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ (σκέψη 76).

51. Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η κύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως πραγματοποιήθηκε μετά την κοινοποίησή της. Συνεπώς, υφίσταται παράβαση ουσιώδους τύπου υπό την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης.
52. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η παράβαση αυτή στοιχειοθετείται αποκλειστικά και μόνο από τη μη τήρηση του επίμαχου ουσιώδους τύπου. Επομένως, δεν συνδέεται με το ζήτημα εάν τα κείμενα που εγκρίθηκαν, κοινοποιήθηκαν και δημοσιεύθηκαν παρουσιάζουν διαφορές και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, εάν οι διαφορές αυτές είναι ουσιώδεις ή όχι· γι' αυτόν τον λόγο είναι άνευ σημασίας το ότι οι διαφορές των κειμένων που επισημάνθηκαν από την προσφεύγουσα — δηλαδή αφενός οι φράσεις «για την Επιτροπή» και «από την Επιτροπή» και αφετέρου το κενό που αφορούσε την παράγραφο 63 — πρέπει να θεωρηθούν ως ασήμαντες.
53. Ανεξάρτητα από όσα προεκτέθηκαν, πρέπει να υπομνηστεί ότι η κύρωση πραγματοποιήθηκε εν προκειμένω μετά την άσκηση της προσφυγής. Ωστόσο, μετά την κατάθεση του εισαγωγικού δικογράφου της δίκης, ένα κοινοτικό όργανο δεν έχει τη δυνατότητα να απαλείψει, με ένα απλό μέτρο αναδρομικής τακτοποιήσεως, ένα ουσιώδες ελάττωμα από το οποίο πάσχει η προσβαλλόμενη απόφαση. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν πρόκειται, όπως στην παρούσα υπόθεση, για απόφαση που επιβάλλει στην οικεία επιχείρηση χρηματική κύρωση. Πράγματι, μια τακτοποίηση επερχόμενη μετά την άσκηση της προσφυγής θα καθιστούσε εκ των υστέρων παντελώς αβάσιμο τον λόγο ακυρώσεως που αντλείται από την παράλειψη κυρώσεως πριν από την κοινοποίηση. Το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι και μια τέτοια λύση θα ήταν αντίθετη προς την ασφάλεια δικαίου και προς τα συμφέροντα των ιδιωτών που θίγονται από μια απόφαση περί επιβολής κυρώσεως. Συνεπώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το ελάττωμα που απορρέει από την παράβαση ουσιώδους τύπου δεν θεραπεύθηκε με την κύρωση που πραγματοποιήθηκε ένα έτος μετά την άσκηση της προσφυγής.
54. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το πρώτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στην παράτυπη κύρωση της πράξεως που εκδόθηκε από την Επιτροπή, πρέπει να γίνει δεκτό. Κατά συνέπεια, η απόφαση πρέπει να ακυρωθεί στο σύνολό της, χωρίς να είναι απαραίτητο να εξετασθούν οι λοιποί λόγοι που προβλήθηκαν από την προσφεύγουσα προς στήριξη των αιτημάτων της περί ακυρώσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 55 Σύμφωνα με το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Δεδομένου η Επιτροπή ηττήθηκε κατά το κύριο μέρος των αιτημάτων της, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, χωρίς να είναι αναγκαίο να ληφθεί υπόψη η μερική παραίτηση της προσφεύγουσας όσον αφορά το αίτημά της περί κηρύξεως της αποφάσεως ως ανυπόστατης.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) **Ακυρώνει την απόφαση 91/299/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 19ης Δεκεμβρίου 1990, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/33.133-Γ: Ανθρακικό νάτριο — Solvay).**
- 2) **Καταδικάζει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.**

Cruz Vilaça

Barrington

Saggio

Kirschner

Καλογερόπουλος

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Ιουνίου 1995.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

J. L. Cruz Vilaça